

Рис. 1. Структура податкових надходжень бюджету м. Тернополя у 2014 р.

Найбільшу частину податкових надходжень (71,6%) бюджету м. Тернополя сформовано за рахунок податків на доходи та прибуток, податки на збільшення ринкової вартості. Упродовж 2011–2014 рр. частка податку на доходи фізичних осіб становила 99,7–99,8% податків на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості. Аналіз динаміки надходжень податку на доходи фізичних осіб свідчить про стабільне його зростання упродовж аналізованого періоду: від 231,5 млн. грн. отриманих у 2011 р. до 282,7 млн. грн. отриманих у 2014 р. [1].

Важливим джерелом доходів бюджету м. Тернополя є трансферти, причому їх обсяг упродовж аналізованого періоду зростає як за обсягом, так і питомою вагою (див. табл. 1). Офіційні трансферти переважно надходили до загального фонду бюджету м. Тернополя, причому переважали субвенції. Ці кошти призначалися на здійснення програм соціального захисту та компенсацію втрат доходів бюджетів місцевого самоврядування на виконання повноважень внаслідок надання пільг, що встановлені державою. Зокрема, субвенції, які надходили до бюджету м. Тернополя призначалися на виплату допомоги на дітей, дітям-сиротам, житлових субсидій, для відшкодування витрат на придбання скрапленого газу та твердого палива та ін. [1].

Проблеми наповнення дохідної частини місцевих бюджетів загострилися в умовах кризових явищ, зумовлених проведенням військових дій на території України. Вважаємо, що справляння податку на майно (податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки,

транспортний податок, плата за землю) сприятиме підвищенню фінансової незалежності місцевих органів влади при умові розроблення дієвого механізму його адміністрування, адаптації до вітчизняних умов та умові його відповідності принципу справедливості в оподаткуванні. Для цього необхідно здійснити заходи спрямовані на вдосконалення та уніфікацію методики оцінювання майна, розроблення диференціальної шкали ставок оподаткування для захисту соціально незахищених верств населення. Окрім того, доцільно здійснити диференціацію ставки оподаткування житлової нерухомості, розмір якої б залежав від рівня соціально-економічного розвитку території, чисельності населення та статусу адміністративно-територіальної одиниці (обласний чи районний центр, місто обласного значення і т. п.), а також локальних особливостей території, на якій розміщений об'єкт (розвиненість навколишньої інфраструктури, екологічність зони забудови тощо). Ставка оподаткування об'єктів нерухомості, що розташовані поблизу парків, у бізнес-кварталах, елітних селищах, центральній або ж історико-культурній частині великих міст повинна бути більшою, ніж для тих, які розміщені на периферії.

Література

1. Звіт про виконання дохідної частини бюджету м. Тернополя за 2011–2014 рр.
2. Пояснювальна записка про виконання бюджету м. Тернополя за 2014 р.

Наталія КОТИС

Тернопільський національний економічний університет, Україна

ОЦІНКА ЗАОЩАДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ ТА ЇХ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ

У нових умовах господарювання багатоаспектне функціонування домогосподарств, їх участь у формуванні фінансових та інвестиційних потоків стають принципово важливими для розвитку регіонів. Заощадження домогосподарств визначають спроможність регіону створювати капітал та є джерелом збільшення його багатства. Для досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку регіону важливе значення має розширення та зміцнення фінансових стосунків домогосподарств з усіма сегментами

фінансової системи: широкого включення грошових доходів населення у формування бюджетних, кредитних і страхових ресурсів, участі домогосподарств у фінансовому капіталі підприємств і ринках фінансових інструментів.

Згідно з макроекономічними оцінками найбільшу частку кінцевих споживчих видатків у вітчизняній економіці традиційно здійснює сектор домогосподарств (63%-71% у 2010-2013 роках). Тоді як частка валових заощаджень сектора домогосподарств у валовому доході незначна (15-8% у 2010-2013 роках) [1]. Для порівняння зазначимо, що у розвинених країнах світу ресурси населення складають приблизно одну четверту заощаджень економіки. В абсолютному вимірі реальні показники використання кінцевого споживання та валового заощадження сектора домогосподарств упродовж 2005-2013 років знизилися. У 2005 році частка валового заощадження сектора домогосподарств складала 27,5%, а у 2013 році – лише 7,8%, що у порівнянні з 2005 роком менше на 18% [1].

Дані Національного банку України, які стосуються розміщення заощаджень домогосподарств, показали, у розрізі термінів погашення, населення надає перевагу короткостроковим вкладам. Такі тенденції, на нашу думку, можна пояснити низькою довірою до банківських установ, збільшенням споживчих витрат домогосподарств, необхідністю погашення раніше отриманих кредитів. Незважаючи на девальваційні очікування, переважають заощадження у національній валюті. Заощадження у доларах США та євро за останні роки зростають, хоча їх ліквідність у порівнянні з гривневими вкладками є нижчою [2].

Крім депозитних проектів серед вітчизняних домогосподарств високим попитом користуються капіталовкладення у купівлю житла та іншої нерухомості для ведення підприємницької діяльності (з метою отримання доходу від оренди). Часто це здійснюється шляхом оформлення іпотечного кредиту на різних умовах та з урахуванням ризику проекту за такими критеріями як: надійність забудовника, строк кредитування, розмір першого внеску, ставка іпотечного кредитування, додаткові комісії тощо.

Крім банківських установ, домогосподарства можуть розміщувати свої заощадження у небанківські кредитні установи. Важливим інструментом для збереження і накопичення заощаджень домогосподарств є небанківські фінансові посередники (інститути спільного інвестування; страхові компанії; недержавні пенсійні фонди),

які пропонують сектору домашніх господарств різні види послуг, що можуть бути віднесені до інвестиційних продуктів.

Згідно із звітом Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг за величиною сукупних активів провідні позиції у сегменті небанківських фінансових інституцій на початок 2014 року займали страхові компанії – близько 65%, кредитні установи – понад 18%, недержавні пенсійні фонди – майже 2% та інші фінансові організації – близько 15% [3]. Протягом 2013-2014 років спостерігалось значне збільшення кількості учасників ринку небанківських фінансових послуг, зокрема це стосується фінансових, факторингових, лізингових компаній та ломбардів. Однак при цьому відбулось скорочення кількості діючих страхових компаній та недержавних пенсійних фондів [4].

Отже у розвитку регіональних ощадних стратегій варто виділити ряд основних характеристик і тенденцій, зокрема: взаємозв'язок схильності населення до заощадження зі зміною макроекономічних умов; поява нових для пострадянського українського ринку організаційних форм заощаджень (наявна іноземна валюта, залишки на валютних рахунках, вкладення в цінні папери); динамічне зростання заощаджень у наявній іноземній валюті на руках у населення; низький рівень заощаджень домогосподарств, розміщених у цінних паперах; збільшення сум, які спрямовуються домогосподарствами в квазі заощадження (кошти, вкладені домашніми господарствами в матеріальні активи: коштовні камені й метали, антикваріат, картини, квартири й інші матеріальні об'єкти; вкладення, які досить ліквідні, дозволяють зберегти заощадження від знецінення або одержати додатковий дохід).

Можна зробити висновок, що не дивлячись на всю складність фінансової ситуації, в Україні є об'єктивні передумови для створення ефективного механізму трансформації заощаджень домогосподарств у інвестиційні ресурси регіонів.

Проте економічна сутність заощаджень припускає залучення їх до господарського обороту, але не означає їх автоматичну трансформацію в інвестиції. Перевага ліквідності обумовлює можливість формування заощаджень населення в неорганізованих формах у вигляді нагромадження готівки в національній або іноземній валюті. Такі заощадження виключаються з інвестиційного процесу та впливають на економічне зростання. Вони призводять і до одночасного зменшення споживання як стимулу для здійснення інвестицій, і до зменшення інвестиційних ресурсів регіонів – основи їх розвитку. Саме така ситуація

характерна для усіх регіонів України. Механізм трансформації заощаджень населення в інвестиції міг би вирішити цю проблему, забезпечуючи максимізацію обсягу організованих заощаджень. Але при цьому заощаджені кошти: по-перше, мають бути відчужені від власника на умовах зворотності, терміновості, платності; по-друге, вони повинні бути передані суб'єктам, які господарюють, які здатні ефективно використовувати їх на тих самих умовах; по-третє, вони мають набути іншої, відмінної від грошової, форми. Це припускає наявність певних передумов для мобілізації заощаджень населення та трансформації їх у інвестиції для реального сектору економіки, які не створені в Україні.

Основними напрямками активізації інвестиційної функції домогосподарств, на наш погляд, мають стати: розширення небанківського сегменту фінансового ринку шляхом збільшення кола колективних фінансових інститутів. У межах цього сегменту можна виділити: пайові інвестиційні фонди нерухомості, недержавні пенсійні фонди, страхові компанії загального профілю, кредитні спілки; стимулювання зацікавленості населення в інвестуванні, його заощаджень через систему оподаткування. Дослідження показало, що в Україні, практично, не використовуються податкові стимули для внутрішніх приватних інвесторів, що активно застосовуються в міжнародній практиці. У зв'язку з цим очевидна необхідність введення відповідної моделі оподаткування, яка ґрунтується на певних пільгах щодо доходів домогосподарств, які отримуються від інвестицій (таких, як податкова знижка на внески до певних фондів, спеціальні ощадні рахунки, які не оподатковуються); посилення пропагандистської підтримки діяльності фінансових інститутів, навчання та підвищення фінансової обізнаності населення за допомогою засобів масової інформації з погляду кваліфікованого інвестування заощаджень; створення роздрібних мереж для продажу продуктів фінансової комерції, впровадження нових технологій роботи із засобами приватних інвесторів.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Національного банку України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua/
3. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері

ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nfr.gov.ua>

4. Національне рейтингове агентство «Рюрік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rurik.com.ua/>

Наталія КРИВОКУЛЬСЬКА

Тернопільський національний економічний університет, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ ОСНОВ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ВЕКТОР ДОСЯГНЕННЯ КОМПЛЕКСНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Реалізація соціально-економічних реформ в Україні, зорієнтованих на забезпечення належної якості навколишнього природного середовища і прийнятних умов життя населення, потребує вирішення проблем охорони довкілля, усунення причин і наслідків екологічної кризи на національному, регіональному і місцевому рівнях, зменшення антропогенного тиску на довкілля, мінімізації негативних зовнішніх ефектів (наприклад, погіршення якості природних ресурсів, виникнення техногенних аварій) і актуалізує питання дослідження інституційних основ реалізації екологічної політики як вектора досягнення комплексності реалізації адміністративно-територіальної реформи в Україні та їх удосконалення.

На зменшення забруднення довкілля, раціональне використання природних ресурсів повинна бути націлена екологічна політика. Екологічна політика в напрямку здійснення природоохоронної діяльності охоплює діяльність як на загально державному рівні щодо збереження зразків недоторканої природи, тварин і рослин і т. ін., так і в масштабах певної території (регіону), де розташовані підприємства-забруднювачі, які здійснюють антропогенну діяльність.

Необхідність регіоналізації природоохоронної політики пояснюється, перш за все, особливостями соціально-економічних процесів у регіонах, які в історичному, культурному, природному, соціальному, економічному відношенні є відмінними і неоднорідними. Натомість, екологічна ситуація в Україні має своє територіальне забарвлення, яке різниться як характером і гостротою проблем, так і реальними можливостями їх